

HOMO DIGITALIS

Thierry Geerts

Hoe
digitalisering
ons meer
mens
maakt

Lannoo

www.lannoo.com

Registreer u op onze website en we sturen u regelmatig een nieuwsbrief met informatie over nieuwe boeken en met interessante, exclusieve aanbiedingen.

Omslagontwerp: Herman Houbrechts

Vormgeving: Studio Lannoo (Aurélië Matthys)

Redactie: Thomas Smolders

Illustraties: Ann-Sophie De Steur

© Uitgeverij Lannoo nv, Tiel, 2021 en Thierry Geerts

D/2021/45/245 - ISBN 978 94 014 7349 1 - NUR 740

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

1	Digitalis in de jaren 2020	11
	<i>Waarom digitalisering tot meer welzijn leidt</i>	
2	Wie is de homo digitalis?	29
	<i>Worden we allemaal cyborgs?</i>	
2.1	De dokter van de homo digitalis	30
	<i>Kunnen we de gezondheidszorg verbeteren én betaalbaar houden?</i>	
2.2	Efficiëntie in het dagelijks leven van de homo digitalis	41
	<i>Moeten al die digitale snuffjes wel?</i>	
2.3	Leren in Digitalis	49
	<i>Maakt het internet ons dommer?</i>	
2.4	Digitalis haalt de mens in ons naar boven	63
	<i>Of worden we egoïstisch, oppervlakkig en doelloos?</i>	

3	De wereld waarin de homo digitalis leeft	71
	<i>Ontwricht de digitalisering onze samenleving?</i>	
3.1	Een culturele revolutie	72
	<i>Worden we slaaf van de digitale technologie?</i>	
3.2	Digitalis is er voor iedereen	80
	<i>Biedt digitale technologie voor iedereen gelijke kansen?</i>	
3.3	Samen leven in Digitalis	94
	<i>Zorgen sociale media en fakenieuws voor populisme in Digitalis?</i>	
3.4	De wereld is nog niet om zeep	103
	<i>Maakt technologie de klimaat- en milieuproblematiek niet alleen maar groter?</i>	
3.5	Een veilig leven voor de homo digitalis	118
	<i>Leidt Digitalis tot Big Brother?</i>	
4	Nu is het aan ons	129
	<i>Hebben we het heft nog zelf in handen?</i>	
	1 + 1 = 3	159
	BeCode vzw	151

**De homo sapiens
is niet meer, leve
de homo digitalis!**

1

Digitalis in de jaren 2020

Waarom digitalisering tot meer welzijn leidt

Waar ben jij bang voor? Grote hoogtes? Spinnen? Donder en bliksem? Mensen zijn bang voor de meest uiteenlopende dingen – en dat is perfect normaal. Ook innovaties roepen bij velen angst op. Misschien lig jij zelf ook wakker van de impact van technologie op de samenleving, je baan, de relaties die je met anderen hebt...

Die angst is van alle tijden. De jaren twintig van de vorige eeuw waren feestelijk: het was de tijd van de charleston, de wereldtentoonstellingen en prachtige auto's, maar ook van angst voor elektriciteit, industrialisatie en oorlogen. We zijn aan de jaren twintig van de 21ste eeuw begonnen. We zijn nu weliswaar niet meer bang voor een locomotief, maar misschien wel voor de komst van robots of artificiële intelli-

← Een eeuw geleden vierden we feest.

gentie. We vrezen dat we onze baan zullen verliezen aan een cyborg, dat de staat een Big Brother wordt of dat onze taal en cultuur ten onder zouden kunnen gaan.

Angsten kunnen leiden tot populisme, nationalisme en fascisme. Dat wist ook Hermann Göring, de Duitse militaire leider die mee het naziregime aan de macht hielp. Na de processen van Neurenberg liet hij optekenen dat het eigenlijk vrij eenvoudig is om als politicus het volk mee te krijgen door in te spelen op die angstgevoelens.

De angst voor technologie wordt gevoed door onzekerheid. We weten niet wat de toekomst brengt in deze snel veranderende wereld. Zoals Yoda uit *Star Wars* ons al leerde, is angst vaak het slechtste pad om te bewandelen, maar het

Angsten kunnen leiden tot populisme.

is wel een interessant kompas. Dat we onzeker en misschien zelfs bang zijn, toont namelijk aan dat we niet onverschillig staan tegenover onze medemens en de maatschappij waarin we leven. De angsten die we hebben, tonen wat we belangrijk vinden: zingeving, privacy, natuur, taal en cultuur... Technologie op zich is eigenlijk neutraal. Ze geeft kansen en heeft ook gevaren. Het is wat we ermee doen, hoe we ons informeren, hoe we die angsten overstijgen en zelf aan het roer gaan zitten dat het verschil zal maken. De ondertitel van dit boek – ‘Hoe digitalisering ons meer mens maakt’ – is dan ook een statement. We hebben de impact van technologie zelf in handen.

De afgelopen eeuwen bleek steeds dat technologie ons sterk vooruit heeft geholpen, zodra de vrees ervoor overwonnen was. We leven langer, werken minder en zijn gezonder dan ooit tevoren, dankzij de innovaties die de voorbije decennia in ons leven kwamen. Toch blijft de weerzin voor nieuwe technologieën bestaan – een angst die gevoed wordt doordat we er dagelijks nadrukkelijk mee geconfronteerd worden. Bijvoorbeeld wanneer we met vrienden op café zitten en iemand zijn smartphone tevoorschijn haalt, of wanneer de huurprijzen in steden stijgen doordat vastgoedbonzen massaal woningen opkopen die ze dan op Airbnb kunnen verhuren.

De afgelopen eeuwen bleek steeds dat technologie ons sterk vooruit heeft geholpen, zodra de vrees ervoor overwonnen was

Inmiddels worden jaarlijks meer dan anderhalf miljard smartphones verkocht. Vlamingen brengen gemiddeld 2,5 uur per dag op hun smartphone door, de helft beweert zelfs dat hun smartphone absoluut onmisbaar is geworden voor hen. Toch zal de smartphone als interface geleidelijk aan uit ons leven verdwijnen.

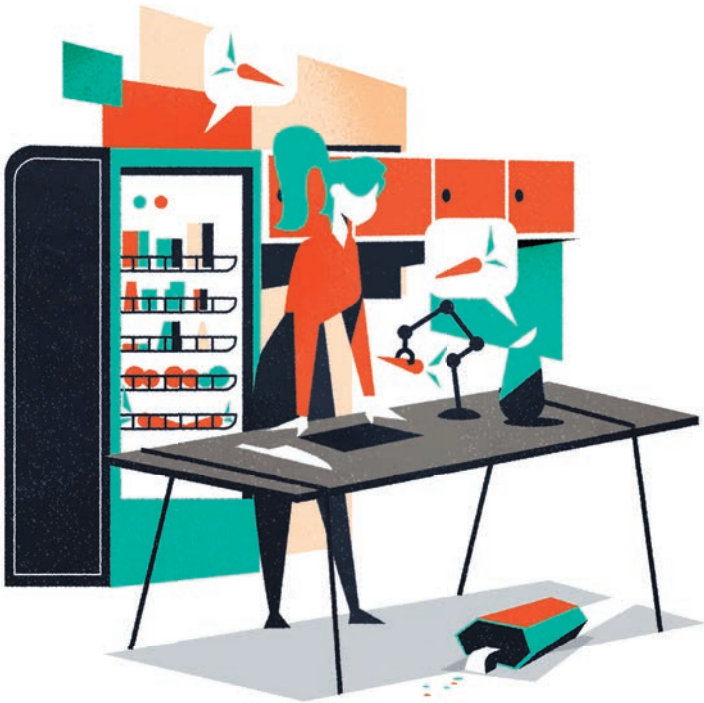
De smartphone als interface zal geleidelijk aan uit ons leven verdwijnen

We zullen niet voor altijd een glazen plaatje moeten vasthouden telkens als we iets willen zoeken, doen of bekijken. Meer

en meer zal technologie overal aanwezig zijn, maar op een praktischer en respectvoller manier. De uitrol van de zogenaamde *ambient computing* wordt misschien wel de belangrijkste revolutie van de komende jaren: technologie zal overal aanwezig zijn, maar verdwijnt achter het behangpapier. Smartphones zullen niet langer te veel tijd en plaats in ons leven innemen.

Vandaag is het al mogelijk om 's ochtends wakker te worden en te praten met slimme luidsprekers die het centrale aanspreekpunt zijn voor alle apparaten in je huis. Van de lampen die 's ochtends net genoeg licht geven tot de koelkast die je recepten kan voorstellen op basis van wat je in huis hebt. In de Verenigde Staten hebben 60 miljoen inwoners al zo'n slimme luidspreker. Maar dat is slechts de eerste stap in die evolutie. Geleidelijk zal dat toestel ook verdwijnen als centraal aanspreekpunt en zullen alle elektrische toestellen, van ijskasten en wagens tot deurbellen en thermostaten, 'slim' worden. Aanspreekbaar.

Wat je in huis ziet, zul je ook in de stad tegenkomen. Vandaag zien we al de eerste stappen in de frictieloze wereld die ambient computing ons belooft. Wie bijvoorbeeld de κ bc Mobile-applicatie heeft en een parking van Q-Park wil binnenrijden, hoeft geen automaat meer aan te raken. Via nummerplaatherkenning weet de parking wie je bent, gaat de slagboom vanzelf open en wordt er nadien automatisch afgerekend.

Ambient computing zorgt ervoor dat technologie overal aanwezig is.

Slimme brillen scannen de wereld rondom ons en kunnen begrijpen waar we naar kijken. Daardoor zou je in China een Starbucks binnen kunnen wandelen, naar een lekkere cupcake kijken en hem bestellen zonder dat je een woord Chinees hoeft te kennen. Al zal zo'n bril, net als onze huidige smartphone, ook weer verdwijnen en vervangen worden door een onzichtbare lens of zo.

Dat is minder gek dan het klinkt: in de onderzoekscentra van deze wereld zijn honderden ingenieurs bezig met de ontwikkeling van de technologieën die dat soort toepassingen mogelijk maken. Laten we niet vergeten dat we amper twintig jaar geleden een smartphone ook een bizar gegeven vonden.

Amper twintig jaar geleden
vonden we een smartphone
een bizar gegeven

Termen die in zulke voor-
spelingen vaak vallen, zijn
spatial computing, internet of
things, 5G, *edge computing*...

Ook bij ons zijn verschillende
bedrijven daarmee bezig. Het Brugse Citymesh of de Waalse
speler Gridmax ontwikkelt technologieën die de basis voor
die toekomst zullen leggen. Zij helpen bedrijven met het
connecteren van toestellen via een lokaal 5G-netwerk, waar-
door die op een veilige manier hun werking kunnen stroom-
lijnen en verbeteren.

Bij de beschrijving hierboven dacht je misschien spontaan
aan Google Glass of de 'slimme' koelkast die je in de elektro-
zaak zag staan – toestellen die op dit moment vooral duur en

Dankzij exoskeletten kunnen we vlot 100 kilogram optillen.

onhandig zijn. We zitten nog in de fase waarin een stuk technologie wel ‘cool’ is, maar door de mand valt omdat het net niet gebruiksvriendelijk genoeg is. Daar komt snel verandering in, want ambient computing wordt met de dag beter.

Wanneer de smartphone uit ons dagelijks leven verdwijnt, kunnen de rust en de balans ook terugkeren. Technologie zal dan wel overal aanwezig zijn, maar op de achtergrond en in een meer ondersteunende rol, wat onze (mentale) gezondheid ten goede komt. Ik geloof dat er harmonie zal ontstaan in de ‘strijd’ tussen mens en machine, en dat die laatste ervoor zal zorgen dat die eerste beter wordt. We komen tot een soort *augmented humanity*: mensen

zullen boven zichzelf kunnen uitstijgen en dus méér mens worden met behulp van technologie. Soms is dat fysiek – dankzij exoskeletten kunnen arbeiders of verplegers vlot honderd kilo optillen – en soms mentaal. Het internet dat als een ‘extern brein’ fungeert, of algoritmes die ons leven makkelijker maken. De technologie zal nutteloze taken van ons overnemen, zodat we meer tijd hebben voor wat er echt toedoet. Al zal dat vooral afhangen van onze drive, onze passies, onze nieuwsgierigheid en ons ondernemerschap. Kansen zijn er alvast, risico’s zullen we moeten leren bedwingen.

Innovaties zoals de smartphone, artificiële intelligentie en ambient computing zijn meer dan zomaar wat gadgets. Net zoals de stoommachines, elektriciteit en de computer zorgen ze voor een nieuwe industriële revolutie. De impact van die vierde industriële revolutie valt niet te onderschatten en dwingt ons om alles opnieuw uit te vinden met behulp van deze nieuwe technologieën.

We beweren dan misschien wel in Vlaanderen, Brussel of België te wonen, maar eigenlijk is dat niet meer het geval. We wonen, samen met meer dan vier miljard mensen die online met elkaar verbonden zijn, in een nieuw ‘land’, dat ik in mijn vorige boek ‘Digitalis’ doopte. Dat land evolueert iedere dag en overstijgt de grenzen van de fysieke wereld: we bekijken series op het Amerikaanse Netflix, posten video’s op het Chinese TikTok, luisteren naar muziek op het Zweedse Spotify, kopen producten vanuit heel de wereld met één klik...

We zijn intussen bijna allemaal inwoners van dat land. Maar er is nog meer. De mens schept de technologie, die op haar beurt ook invloed heeft op de mens zelf. De veranderingen op technisch, menselijk en maatschappelijk vlak zijn zo groot, dat de mens geëvolueerd is naar wat je een nieuw ras zou kunnen noemen. De *homo digitalis*. De homo sapiens is niet meer, leve de homo digitalis!

Uiterlijk zijn we misschien nog hetzelfde, maar de manier waarop we leven is grondig veranderd. De nieuwe mens verkrijgt haar of zijn leven met dank aan digitale toepassingen en verkent de mogelijkheden van Digitalis, met instant contact met vier miljard soortgenoten. Dat heeft een impact op onze gezondheid, hoe we blijven leren, de relaties die we aangaan met anderen, de manier waarop we ons leven inrichten en zovoort. Voor de homo digitalis vallen heel wat hokjes weg. Er gelden nieuwe regels, we leven op andere manieren en iedereen kan een eigen medium of merk worden. Er zijn al heel wat boeken over die algemene veranderingen verschenen, maar nog weinig over wat die *met ons doen*. Met dit boek probeer ik dat beter in kaart te brengen. Af en toe zal ik daarbij zeer beknopt moeten zijn. Dat is het mooie maar tegelijker-

De homo sapiens is niet meer, leve de homo digitalis!

We zijn beland in de vierde industriële revolutie, de digitale revolutie.

tijd ook het moeilijke wanneer je een boek schrijft: iedere passage bevat een boek op zich!

In Digitalis staat men natuurlijk niet stil. Technologie zal er altijd voor omwentelingen blijven zorgen, soms aangedreven door onverwachte gebeurtenissen. Toen in 2020 de coronacrisis losbrak, ontdekte de hele wereld dat best veel zaken ook digitaal kunnen verlopen. Grootouders gingen aan de slag met nieuwe communicatiemiddelen en kinderen kregen les via de computer. Digitalis mocht heel wat nieuwe burgers verwelkomen. Opeens werd telewerken de norm en zag men in dat zelfs een bezoek aan de huisarts via Zoom,

De homo sapiens is verder geëvolueerd tot homo digitalis.

Meet of Teams kon verlopen en veiliger was. Contactloos betalen en e-commerce bleken veilige oplossingen te bieden. Ook op de werkvloer kwam de digitalisering in een versnelling. De pandemie verwezenlijkte waar weinig managers ooit in slaagden: organisaties met een recordsnelheid digitaliseren.

De digitalisering kan verregaande gevolgen hebben voor de homo digitalis en zijn wereld. De beste illustratie ervan is wat tien jaar geleden met de encyclopedie gebeurde.